

Klassieke Olympiaden 2016-2017

Latijn Theseus en Ariadne – finalepensum

Inleiding

In de *Ars amandi*, ook wel *Ars amatoria* geheten, geeft Ovidius lessen in de liefde. Veel adviezen worden voorzien van voorbeelden uit de mythologie. Zo worden in deze passage Bacchus en Ariadne ten tonele gevoerd na enkele tips om het uiterlijk te verfraaien.

Voor het metrum maakt Ovidius gebruik van het *elegisch distichon*. Dit ritme bestaat uit een dactylische hexameter - zoals men in het *epos* gewoon was - en een - minder zwaar klinkende - dactylische pentameter.

hexameter: _ uu | _ uu | _ uu | _ uu | _ uu | _ _ ||

pentameter: _ uu | _ uu | _ / _ uu | _ uu | _ ||

Deze combinatie wordt steeds herhaald en is gebruikelijk voor gedichten en epigrammen.

Tekst

- Forma viros neglecta decet; Minoida Theseus
510 abstulit, a nulla tempora comptus acu.
Hippolytum Phaedra, nec erat bene cultus, amavit;
Cura deae silvis aptus Adonis erat.
munditie placeant, fuscentur corpora Campo:
sit bene conveniens et sine labe toga:
515 lingula ne rigeat, careant rubigine dentes,
nec vagus in laxa pes tibi pelle natet:
nec male deformat rigidos tonsura capillos:
sit coma, sit trita barba resecta manu.

*Je nagels moeten kort zijn, zonder vuile randen
en haargroei uit je neusgat duidt op onfatsoen.*

*Een mond met slechte adem is verkeerd, en stinken
naar geitenkuddemannetjes is een affront.*

*Wat verder 'mooi' heet, gun dat maar aan lichter vrouwenvolk,
of aan een weke man die 'n andere man begeert.*

- 525 Ecce, suum vatem Liber vocat: hic quoque amantes
adiuvat, et flammae, qua calet ipse, favet.
Gnosis in ignotis amens errabat harenis,

qua brevis aequoreis Dia feritur aquis.
 Utque erat e somno tunica velata recincta,
 530 nuda pedem, croceas inreligata comas,
 Thesea crudelem surdas clamabat ad undas,
 indigno teneras imbre rigante genas.
 Clamabat, flebatque simul, sed utrumque decebat;
 non facta est lacrimis turpior illa suis.
 535 Iamque iterum tundens mollissima pectora palmis
 "Perfidus ille abiit; quid mihi fiet?" ait.
 "Quid mihi fiet?" ait: sonuerunt cymbala toto
 litore, et adtonita tympana pulsa manu.
 Excidit illa metu, rupitque novissima verba;
 540 nullus in exanimi corpore sanguis erat.
 Ecce Mimallonides sparsis in terga capillis:
 ecce leves satyri, praevia turba dei,
 ebrius, ecce, senex pando Silenus asello
 vix sedet, et pressas continet ante iubas.
 545 Dum sequitur Bacchas, Bacchae fugiuntque petuntque
 quadrupedem ferula dum malus urget eques,
 in caput aurito cecidit delapsus asello.
 Clamarunt satyri "surge age, surge, pater."
 Iam deus in curru, quem summum texerat uvis,
 550 tigribus adiunctis aurea lora dabat.
 Et color et Theseus et vox abiere puellae;
 terque fugam petiit, terque retenta metu est.
 Horruit, ut steriles agitat quas ventus, aristae,
 ut levis in madida canna palude tremit.
 555 Cui deus "en, adsum tibi cura fidelior" inquit:
 "Pone metum: Bacchi, Gnosias, uxor eris.
 Munus habe caelum; caelo spectabere sidus;
 saepe reget dubiam Cressa Corona ratem."
 Dixit, et e curru, ne tigres illa timeret,
 560 desilit; inposito cessit harena pede:
 implicitamque sinu (neque enim pugnare valebat)
 abstulit; in facili est omnia posse deo.
 Pars "Hymenaeae" canunt, pars clamant "Euhion, euhoe!"
 Sic coeunt sacro nupta deusque toro.

Ovidius, *Ars Amandi* l.509-564

Aantekeningen

509	deceo Minois, Minoidis, <i>acc.</i> Minoida	sieren, goed staan dochter van Minos (<i>bedoeld wordt Ariadne afkomstig uit Knossos</i>)
510	tempora	<i>acc. van betrekking</i>
510	tempus, -oris como, compsi, comptum acus, -us	<i>hier</i> : slaap (van het hoofd) kammen, fatsoeneren haarspeld
511	Hippolytus	<i>toen hij de liefde van zijn stiefmoeder Phaedra had afgewezen, belasterde zij hem in een brief aan zijn vader Theseus</i>
512	deae aptus + <i>dat.</i>	<i>bedoeld is Venus</i> passend bij
513	mundities, -ei fusco, fuscare	netheid, verzorgd uiterlijk donker, vuil maken
514	conveniens, -entis labes, -is	passend, sluitend vlek
515	lingula rigeo rubigo, -inis	riem (<i>van een schoen</i>) stijf zijn roest, tandbederf
516	laxus pellis, -is	slap leer, schoen
517	deformo, deformare rigidus tonsura	misvormen omhoogstaand haardracht, coupe
518	tritrus resecō, resecare	geoefend snijden, knippen
525	Liber	<i>andere benaming voor de god Bacchus</i>
526	caleo	gloeien, in opwinding verkeren
527	Gnosis, Gnosidis amens, -entis	Gnosische, Knossisch buiten zinnen, verdwaasd
528	brevis, brevis Dia	<i>hier</i> : klein <i>is een oude naam voor het eiland Naxos, het eiland waarop Theseus Ariadne achterliet</i>
529	ferio recingo, recinxi, recinctum velo, velare	raken, beroeren losmaken bedekken, kleden
530	croceus inreligatus croceas comas	goudblond loshangend <i>acc. van betrekking</i>
531	Thesea surdus	<i>acc. van Theseus</i> doof, ongevoelig
532	imber, imbris <i>m</i> rigo, rigare gena	<i>hier</i> : tranenregen nat maken wang
535	iamque iterum tundo palma	steeds weer slaan op <i>synoniem voor manus</i>
537	cymbalum	cimbaal (<i>instrument dat bij de feesten voor Bacchus werd bespeeld</i>)

538	tympanum	tamboerijn
539	rumpo	<i>hier</i> : afbreken, onuitgesproken laten
541	Mimallonis, -idis in terga	bacchante <i>vertaal</i> : naar achteren
542	levis, levis satyrus	<i>hier</i> : aangeschoten, lichtzinnig sater (<i>begeleider van Bacchus, kenmerkend door zijn stompe neus en de oren en staart van een bok</i>)
	praevius dei	vooropgaand <i>bedoeld is Bacchus</i>
543	pandus Silenus	gebogen, scheef hangend Silenus (<i>opvoeder en begeleider van Bacchus, afgebeeld met kaal hoofd en platte neus; meestal rijdt hij dronken op een ezel</i>)
	asellus	ezel
544	pressus ante (<i>bijw.</i>) iuba	stevig samengepakt aan de voorkant manen (<i>van een dier</i>)
545	Baccha	<i>andere benaming voor Mimallonis (r. 541):</i> bacchante
546	quadrupes, -dis ferula urgeo dum	viervoetig vier stok duwen, aandrijven, slaan <i>lees</i> : dum quadrupedem ferula malus urget eques
547	auritus	langorig, met lange oren
548	clamarunt	<i>lees</i> : clamaverunt
549	summum uva	<i>vertaal</i> : aan de bovenkant druif, druiventros
550	adiungo	inspannen (<i>van dieren voor bijvoorbeeld een wagen</i>)
	lorum	teugel
551	abiere Theseus	<i>lees</i> : abierunt <i>lees</i> : memoria Thesei
552	ter (<i>bijw.</i>)	driemaal
553	ut <i>t/m</i> aristas	<i>lees</i> : ut aristae steriles, quas ventus agitat, tremunt
	sterilis, sterilis	leeg
	arista	korenaar
554	madidus canna	nat, drassig riet
555	en cura	<i>synoniem voor ecce</i> <i>hier</i> : (ge)liefde
556	pone Gnosias	<i>lees</i> : depone <i>vocativus, gelijk aan Gnosis (r. 527)</i>
557	munus spectabere	<i>predicatief gebruikt</i> <i>lees</i> : spectaberis
	sidus	<i>predicatief gebruikt</i>
558	Cressus	Kretensisch

	Corona	kroon (<i>bedoeld is de Noorderkroon, een sterrenbeeld; Bacchus gaf Ariadne een kroon en plaatste deze na het huwelijk met haar aan de hemel</i>)
560	desilio	afspringen van
561	implicitam sinu implicitam	<i>vertaal:</i> stevig vastgedrukt tegen de borst <i>vul aan:</i> eam
562	in facili est	<i>vertaal:</i> het is gemakkelijk
563	Hymenaeus Euhion pars	<i>god van het huwelijk</i> <i>acc. ev. van Euhios (bijnaam van Bacchus)</i> <i>duidt meerdere personen aan, daarom</i> <i>meervoud canunt</i>
	euhoē	<i>juichkreet van de bacchanten, afgeleid van Euhios</i>
564	coeo torus	zich verbinden bed